

मल्लरानी गाउँपालिका अध्यक्ष श्री अमरध्वज राना मगरले
मल्लरानी गाउँपालिकाको नवौं गाउँसभामा
पेश गर्नुभएको आर्थिक वर्ष २०७८।०७९ को

नीति तथा कार्यक्रम

मल्लरानी गाउँपालिका
खलंगा प्यूठान
लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

मिति २०७८ असार १० गते

मल्लरानी गाउँपालिकाको नवौँ गाउँसभाका
प्रमुख अतिथी जिल्ला समन्वय समितिका प्रमुखज्यू,
विशेष अतिथि जिल्ला समन्वय समितिका उपप्रमुखज्यू,
अतिथि प्रमुख जिल्ला अधिकारीज्यू, सुरक्षा निकायका प्रमुखज्यूहरु, जिल्लास्थित सबै कार्यालका प्रमुखज्यूहरु,
उपाध्यक्षज्यू,
गाउँसभाका सदस्यज्यूहरु,
सम्पूर्ण राजनैतिक दलका प्रतिनिधिज्यूहरु,
सम्पूर्ण राष्ट्रसेवक कर्मचारी संचारकर्मी मित्रहरु, समाजसेवी, बुद्धिजीवि तथा उपस्थित सम्पूर्ण महानुभावहरु ।

नेपालको संविधान २०७२ अनुसार स्थानीय सरकारका रूपमा मल्लरानी गाउँपालिका वि.सं. २०७३ फागुन २७ गते स्थापना भई स्थानीय सरकारको रूपमा कार्य गर्दै आइरहेको छ । संघीय संरचनामा स्थानीय सरकार जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकार हो । यही पृष्ठभूमिमा रहेर मल्लरानी गाउँपालिकाको नवौँ गाउँसभामा आर्थिक वर्ष २०७८।०७९ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न पाउँदा गौरवान्वित महशुस गरेको छु ।

राष्ट्रलाई जनमतबाट राज्य संचालन गर्ने अवस्थामा ल्याउन विभिन्न आन्दोलनमा जीवन उत्सर्ग गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात शहीदहरुप्रति श्रद्धांजली अर्पण गर्दछु । राष्ट्रियता, राष्ट्रिय हित एवं स्वाभिमान, लोकतन्त्र र जनजीविकाको आन्दोलनको नेतृत्व गर्नुहुने अग्रजहरु प्रति उच्च सम्मान व्यक्त गर्दछु । नेपाली समाजको युगान्तकारी रूपान्तरणका उहाँहरुले पुर्याउनुभएको योगदानको स्मरण गर्न चाहन्छु ।

विश्व कोरोना भाइरस महामारीको चपेटामा परिरहेको परिस्थितिमा अत्यन्तै असहज चुनौतीपूर्ण अवस्थामा अघि बढ्दै गर्दा मल्लरानी गाउँपालिकाको नवौँ गाउँसभा सञ्चालन हुन गइरहेको छ । यस्तो असहज परिस्थितिबाट धनजनको क्षति भएको छ । यस महामारीका कारण अहिलेसम्म ज्यान गुमाउनुहुने सबै व्यक्तिहरुप्रति भावपूर्ण श्रद्धांजली अर्पण गर्दछु र शोक सन्तप्त परिवारजनमा हार्दिक समवेदना प्रकट गर्दछु साथै संक्रमित सम्पूर्णमा शीघ्र स्वास्थ्य लाभको कामना गर्दछु ।

कोभिड १९ को महामारी रोकथाम र नियन्त्रणका लागि अपनाइएको लकडाउन, सामाजिक दुरी लगायतका कार्यको कार्यान्वयनमा अनुशासित र सक्रियतापूर्वक सहयोग गर्नुहुने गाउँवासी लगायत सम्पूर्णमा हार्दिक आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु । कोभिड १९ को रोकथाम र नियन्त्रणमा अग्रपङ्क्तिमा खट्नुहुने चिकित्सक, स्वास्थ्यकर्मी, जनप्रतिनिधिहरु राष्ट्रसेवक कर्मचारी, सुरक्षाकर्मी तथा व्यवस्थापन कार्यमा खटिनु भएका सबैलाई हृदय देखि नै धन्यवाद दिन चाहन्छु । यसको साथै, यस महामारीको रोकथाम, नियन्त्रण र उपचारमा प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष रूपमा संलग्न राजनीतिक दल, निजी क्षेत्र, सहकारी, सामुदायिक संस्था, गैरसरकारी क्षेत्र, संचार जगत, सामुदायिक/संस्थागत विद्यालय लगायत सम्पूर्ण गाउँवासी प्रति हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

स्थानीय तहले नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको विकास सम्बन्धि लक्ष्य उद्देश्य प्राप्त गर्न समन्वय सहयोग र सहकार्य गर्दै स्थानीय अर्थतन्त्रको विकास र विस्तारबाट समृद्धिको आधार निर्माणमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ । विकास निर्माणका साधनको सेवा प्रदायक निकायहरुमा सहज पहुँच सँगै निकायगत अन्तर समन्वय र साझेदारीमा स्थानीय तहको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । स्थानीय तहले नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको योजना नीति अनुरूपका योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दै कार्यान्वयनमा ल्याएका छौं ।

आदरणीय, गाउँ सभाका सदस्यज्यूहरु,

अब म विकास र समृद्धिको लक्ष्य प्राप्तिका लागि गरिएका महत्वपूर्ण प्रयास ,अवसर र चुनौतिहरुको बारेमा उल्लेख गर्न चाहन्छु ।

महत्वपूर्ण प्रयासहरु :

आर्थिक वर्ष २०७८/०७९को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्नु अघि गाउँपालिकाले विगत ४ वर्ष देखि हाल सम्म हाँसिल गरेको प्रगति संगै चुनौतिका विषयमा चर्चा गर्न चाहन्छु । गाउँपालिकाले हाल सम्म कार्यक्रम संचालनमा सहजता ल्याउन ५० वटा स्थानीय कानून तयार गरि कार्यान्वयन भएका छन् । गाउँपालिकालाई विधि सम्मत ढंगले अघि बढाउन यस्ता स्थानीय कानूनहरुको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको छ । भौगोलिक विकटतासंग जुधेर गाउँपालिकाको विकास निर्माणलाई जीवन्त तुल्याउन यस गाउँपालिका सदा अग्रसर रहने छ । स्थानीय स्तरका पर्यापर्यटन, धार्मिक स्थल, कला संस्कृतिलाई उजागर गर्दै प्राकृतिक स्रोतहरुको संरक्षण, संवर्द्धन र सदुपयोगका लागि गाउँपालिकाले आफ्नो भूमिकालाई सशक्त ढंगले स्थापना गर्ने प्रयत्न गर्दै आएको व्यहोरा अवगत गराउन चाहन्छु । भौतिक पूर्वाधार, कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य र वातावरणका सवालहरु पूर्ण रुपमा सम्बोधन भईनसकेको अवस्थामा उक्त सवालमा गाउँपालिकाको प्रयास निरन्तर भईरहने प्रतिवद्धता यस सभाबाट गर्न चाहन्छु । मूल रूपमा संघ र प्रदेश सरकारबाट तोकिएको कार्यक्रम सम्बन्धित बजेट सिलिड तोकिएको चौमासिकमा प्राप्त नहुदा योजना सञ्चालनमा केही समस्या रहेको छ । यी समस्याका अतिरिक्त कोभिड १९ ले निम्त्याएको वृहतबेरोजगार जनशक्तिलाई रोजगारी उपलब्ध गराउन कृषि र पशुपालन जस्ता क्षेत्रलाई व्यवसायीकरणतर्फ उन्मुख गराउन ,श्रममुलक आयोजना संचालनलाई प्राथमिकता दिँदै अनेकौसमस्या र चुनौतीहरुका बावजूद पनि अगाडि बढिरहेको अवस्था हामी सबैमा अवगत नै छ ।

आदरणीय, गाउँ सभाका सदस्यज्यूहरु,

अब म मल्लरानी गाउँपालिकाले आ .ब.२०७८ । ०७९ नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा लिएका आधारहरु प्रस्तुत गर्दछु ।

- नेपालको संविधानका प्रस्तावना मौलिक हक राज्यका निर्देशक सिद्धान्त तथा नीतिहरु,
- संघीय सरकारको आवधिक योजनाले लिएका नीति तथा प्राथमिकताहरु,
- संघीय सरकारले अवलम्बन गरेका आर्थिक तथा वित्तीय नीतिहरु,
- प्रदेश सरकारले अवलम्बन गरेका आर्थिक तथा वित्तीय नीतिहरु,
- स्थानीय आर्थिक कार्य प्रणाली एवम् एकल तथा साझा अधिकारका सूची
- स्थानीय तहको आवधिक योजनाले तय गरेका प्राथमिकताहरु,
- स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४,
- स्थानीय तह स्व-मूल्यांकनका आधारहरु,
- विगतका आर्थिक वर्षमा गाउँपालिकाले तयार पारेका नीति, कार्यक्रम तथा योजनाहरु,
- नेपालले अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा जनाएका विभिन्न प्रतिबद्धताहरु,
- विकासका समसामयिक मुद्दाहरु: दिगो विकास सम्बन्धी नीति , जलवायु परिवर्तन र विपद् व्यवस्थापन, खाद्य तथा पोषण सुरक्षा, लैंगिक सशक्तिकरण र समावेशी विकास, बाल मैत्री स्थानीय शासन, उर्जा संकट लगाएका सम्बन्धित विषयहरु ।

कोभिड १९ को दोस्रो महामारीमा पनि आ .ब . २०७७ । ०७८मा गरेका मुख्य कार्यहरुको संक्षिप्त समिक्षा गर्न चाहन्छु ।

१. कोभिड १९ संकट रोकथाम नियन्त्रण र व्यवस्थापनका लागि मल्लरानी -४ स्थित प्यूठान क्याम्पसमा ५ बेड क्षमताको अक्सिजन सहित अस्थायी कोरोना अस्पताल स्थापना गरिएको छ उक्त अस्पतालमा स्वास्थ्यकर्मी व्यवस्थापन, बिरामीहरूको सेवाको लागि निशुल्क औषधी वितरण, आपतकालिन उदारका लागि सवारी साधनको व्यवस्थापन तथा मनोसामाजिक परामर्श सेवाहरू प्रदान गरिएको छ त्यस्तै बढ्दो संक्रमण रोकथामका लागि समुदाय स्तरमा प्राथमिकताका आधारमा कोरोना परिक्षण तथा खोप लगाउने कार्य निरन्तर भइरहेको छ ।
- रु १८ करोडको लगानिमा १५ शैयाको आधारभूत अस्पताल निर्माण कार्यको लागि विद्युतीय बोलपत्र आव्हान गरी प्रकृया अगाडी वढाइएको छ । उज्यालो मल्लरानी कार्यक्रम अन्तरगत गाउँपालिकाको प्राथमिकतामा रहेको फुसको छाना विस्थापन गर्ने कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।
२. उज्यालो मल्लरानी कार्यक्रम अन्तरगत गाउँपालिकाको प्राथमिकतामा रहेको फुसको छाना विस्थापन गर्ने कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।
३. मल्लरानी गाउँपालिकाको पहिचानको रूपमा रहेको मल्लरानी पर्यटकीय क्षेत्र विकासका यस गाउँपालिको १ करोड ५० लाख र नेपालसरकारको रु ३ करोड ५० लाखको लागत साझेदारीमा २०८० फाल्गुण मसान्त सम्म सम्पन्न हुने गरी पिकनिक स्थल,पोखरी,पार्किङस्थल,चिल्ड्रेनपार्क,बङ्कर,शौचालय रसिढी लगाएतका संरचना निर्माणको लागि विद्युतीय बोलपत्र आव्हान तयारी भइरहेको छ । साथै यस कार्यका लागि स्थानीय बासीहरू समेत लगानी गर्न इच्छुक रहेकोले विकास प्रेमी व्यक्तिहरूमा हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्न चाहन्छु ।
४. नेपाल सरकारको नीति अनुरूप एक घर एक धाराको अवधारणालाई पूर्णता दिनको लागि खानेपानीको क्षेत्रमा यस गाँउपालिकाले धेरै नै लगानी गर्नु पर्ने हुन्छ । सीमित श्रोत साधनका बावजूद जनतालाई खानेपानीको पहुँच पुर्याउने उद्देश्यले गाँउपालिकाबाट लुम्बिनी प्रदेश सरकारसँगको सहकार्यमा वडा नं. ४ मा झिमरुक मल्लरानी लिफ्ट खानेपानी र वडा नं. ३ दोमाई खोला लिफ्ट खानेपानी योजना बहुवर्षिय योजनाको रूपमा निर्माण कार्य गत आ.व.२०७६।०७७ देखि सुरुवात गरि यस वर्षको बजेटबाट प्राविधिक लागत अनुमान वमोजिमको कार्य सम्पन्न भएको छ । स्थानीय पूर्वाधार विकास साँझेदारी कार्यक्रम अन्तरगत देउराली एकराते देउघर चुन्द्रिखोला लिफ्ट खानेपानीको निर्माण कार्यप्रारम्भ गरिएको छ । यसै गरी गत वर्ष देखि संचालन गरिएको वडा नं. २ को पदिमेपानी दमार मरभुड खा.पा. योजना सम्पन्न भइ करिव ७० घरमा व्यक्तिगत खानेपानीको लाइन जडान गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ । लुम्बिनी प्रदेश सरकारको सशर्त अनुदान तर्फबाट चालु आ. व.को धुँदी लिफ्ट खानेपानी र पालेवन सारीवाड खानेपानी योजना सम्पन्न गरिएको छ । वडा नं. ३ को खरिकापाटा दोभान लिफ्ट खानेपानी आगामि वर्ष सम्पन्न गर्ने योजना रहेको छ ।
५. नेपाल सरकारको समपुरक अनुदान र गाउँपालिकाको लागत साझेदारीमा मल्लरानी पर्यटकीय मार्ग स्तरोन्नतीको कार्य अगाडि वढाइएको छ । यस गाउँपालिकाको सबै भन्दा विकट रहेको वडा नं. १ मा गत आ.व. देखि लुम्बिनी प्रदेश सरकार र गाउँपालिकाको लागत साझेदारीमा मर्कावाङ्ग सोलहालना गोयलछेडी सडक स्तरोन्नती गर्ने कार्य यस आ.व.मा सम्पन्न भएको छ । स्थानीय पूर्वाधार विकास साँझेदारी कार्यक्रम अन्तरगत चालु आ.व. मा देउराली थाम सोलहालना मोटरवाटो नयाँ ट्याक खोल्ने र मुन्डाँडा चुजा मोटरवाटो स्तरोन्नती गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।
६. जनताको घरदैलोमा गई सेवा पुर्याउने उद्देश्यले जेष्ठ नागरिकअपांगता परिचय पत्र वितरण गर्ने कार्य र उपभोक्ता समितिको क्षमता विकास तथा योजना सम्झौता गर्ने कार्य सम्बन्धित वडाहरूमा घुमि शिविर मार्फत सम्पन्न गरिएको छ ।
७. मुख्यमन्त्री ग्रामीण विकास तथा रोजगार कार्यक्रम अन्तरगत ७ जना विपन्न नागरिकको आवास निर्माण, ११ जना विपन्न परिवारको आवास मर्मत गरिएको छ । यसै गरी प्रविधि हस्तान्तरण (आरन) कार्यक्रम अन्तरगत ५

- जना युवाहरूलाई काठ काट्ने आरा मेसिन, पराम्परागत सिप हस्तान्तरण कार्यक्रम अन्तरगत १० जना युवाहरूलाई वेल्डिङ मेसिन उपलब्ध गराइएको छ । त्यस्तै गरी स्वास्थ्य सामाग्री तर्फ अक्सिजन कन्सन्ट्रेटर, गर्भवती र सुत्केरी महिलाका लागि आवश्यक औषधी र सामाग्री खरिद गरि उपलब्ध गराइएको छ । महिलाहरूलाई स्वरोजगार गराउने उद्देश्यले व्युटीपार्लर तालिम सम्पन्न गरिएको छ । वडा नं. ३ का विपन्न परिवारलाई बाखापालन कार्यक्रम र वडा नं. २ मा टनेल खेती विस्तारका कार्यक्रमहरू संचालन र ५ वटा सिंचाइ कुलो निर्माण गरिएको छ ।
८. स्थानीय पूर्वाधार विकास साँझेदारी कार्यक्रम अन्तरगत चालु आ.व.को शहिद मित्रमणि टंक स्मृति प्रतिष्ठानको अधुरो भवन निर्माण, प्यूठान बार एशोशियसन भवन निर्माण कार्य र सामुदायिक रेडियो प्यूठानको स्तरोन्नती कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।
९. निर्माण कार्यलाई प्रभावकारी र गुणस्तरीय बनाउन सार्वजनिक खरिद कार्यलाई विद्युतीय प्रणालीद्वारा प्रतिस्पर्धी र पारदर्शी बनाई निर्माण कार्यहरू संचालन गरिएको छ र अनुगमन कार्यलाई प्रभावकारी बनाइएको छ ।
१०. नेपाल सरकारको सशर्त अनुदान तर्फ गणेश मन्दिर परिसरमा पार्क निर्माण र पोखरेडाँडा भगवती मन्दिर वास (Wash) सहितको शौचालय निर्माण कार्य सम्पन्न गरिएको छ । यसैगरी लुम्बिनी प्रदेश सरकारको सशर्त अनुदान तर्फ धुँदी सिंचाइ कुलो, जनकल्याण आ.वि. माखानेपानी र पुस्तकालय निर्माण, भानुभक्त मा.वि.सभाहल निर्माण कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।
११. नेपाल सरकार सशर्त अनुदान तर्फ गरिवी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम अन्तरगत वडा नं ३ र ५ मा ४० जना नयाँ उद्यमी श्रृजना गरिएको र मागमा आधारित तालिम कार्यक्रमहरू संचालन गरिएको छ ।
१२. वडा कार्यालय तर्फ संचालन हुने गरी स्वीकृत भएका सडक, खानेपानी, सिंचाइ कुलो र अन्य योजनाहरू सम्पन्न गरिएको छ ।
१३. प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम मार्फत आ.व. २०७७।७८ मा २८६ जना सूचिकृत बेरोजगारहरूले न्यूनतम १०० दिनको रोजगारीको प्रत्याभूति गर्दै ८१ वटा योजनामा संलग्न भएका छन् । त्यस्तै गरी आ व २०७८।७९ को लागि मल्लरानी गाउँपालिका अन्तरगतका सबै वडामा जम्मा ४५९ जना बेरोजगार व्यक्तिहरू सूचिकृत भएका छन् ।
१४. शिक्षातर्फका प्र.अ., शिक्षक र विद्यार्थी प्रोत्साहन, प्रविधिमैत्री विद्यालय, राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड , खेलकुद, विद्यालय रंग रोगन, विद्यालय मर्मत तथा कक्षा कोठा निर्माण, wash सुविधा सहितको शौचालय निर्माण लगायतका कार्यक्रमहरू सम्पन्न भएका छन् ।
१५. प्यूठान क्याम्पसलाई भौतिक संरचनाको लागि दिइएको अनुदान बाट भौतिक संरचना निर्माण भएको छ ।
१६. जेष्ठनागरिक, संरक्षक तथा सरोकारवाला विच अन्तरकृया कार्यक्रम, महिला समिति संस्थाका सदस्यहरूलाई आधारभूत तालिम, जेष्ठ नागरिक दिवस, लैंगिक हिंसा विरुद्ध १६ दिने अभियान , अन्तराष्ट्रिय अपांगता दिवस र महिला दिवस कार्यक्रम, महिला सिप विकास तालिम, जेष्ठ नागरिक सम्मान कार्यक्रम सम्पन्न भएका छन् ।
१७. एक वर्षे हिउदे घाँसको बिउ बितरण, पशु स्वास्थ्य शिविर , ब्यवसायिक बंगुर पालन कृषकहरूलाई खोर सुधार कार्यक्रम, ब्यवसायिक भैसीपालन कृषकहरूलाई राँगो वितरण, ब्यवसायिक बाखापालक कृषकलाई खोरसुधार कार्यक्रम, बहुबर्षिय घासको विउ सेट्स , बाखा पालक किसानलाई तालिम विभिन्न खोप खरिद तथा वितरण सिडलेस किम्बुको बिरुवा वितरण ,मिनिरल व्लक वितरण,लागत साझेदारीमा बाखा प्रबर्द्धन कार्यक्रम, बाखाको साना ब्यवसायिक कृषि उत्पादन (पकेट) विकास कार्यक्रम, पशुमा कृतिम गर्भाधान कार्यक्रम, कोभिड प्रभावित भई गाँउ फर्केका कृषकहरूलाई उत्पादन सामग्रीमा अनुदान कार्यक्रम सम्पन्न भएका छन् ।
१८. सामुदायिक विद्यालयहरूको विद्यालय व्यवस्थापन समितिको पुनर्गठन भइ विद्यालय संचालन, रेखदेख र व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाइएको छ ।

१९. सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई छिटो छरितो सेवा प्रदान गर्न र सुशासन कायम गर्नका लागि गाउँपालिका, वडा कार्यालय र सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरूमा विद्युतीय जडान भइ कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ । इन्टरनेट सुविधा, गुनासो सुन्ने अधिकारी, सूचना अधिकारीको व्यवस्थाले जनतामा स्थानीय सरकार प्रति विश्वास बढेको महशुस गरेको छ ।
२०. स्थानीय न्यायीक समितिले न्याय समितिमा आएका विवादहरूको मेलमिलापको माध्यमबाट मिलापत्र गराइ स्थानीय तह मै न्याय निरूपण गरिएको छ ।
२१. न्याय सम्पादन सम्बन्धी अभिमुखिकरण, न्यायिक समितिको अध्ययन अवलोकन भ्रमण कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ भने गाउँपालिकाको मेलमिलाप कक्ष निर्माण भएको छ ।

आदरणीय गाउँसभा सदस्यज्यूहरू,

अब म मल्लरानी गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७८।०७९ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्ने अनुमती चाहन्छु ।

आर्थिक विकास

पशु सेवा तर्फ:

१. पशुपंक्षी उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा वृद्धि ल्याइ पशुउत्पादनमा आत्मनिर्भर गर्न संभाव्यताको आधारमा विभिन्न पशु पंक्षीहरूका पकेट क्षेत्र पहिचान गरि सो पकेटहरूमा प्याकेज कार्यक्रम संचालन गर्ने र पशुपालन व्यवसाय लाई व्यावसायिकरणमा जोड दिइनेछ ।
२. पशुपालन व्यवसायलाई व्यवसायिकरण र विविधिकरण गर्दै बजार व्यवस्थापन तर्फ उन्मुख बनाउने विभिन्न किसिमका उन्नत भुईँघाँसको बिकास गरि पशु आहाराको आपूर्ति गर्ने र घाँसको बिउको श्रोत केन्द्र स्थापना रुपमा उत्पादन गर्न कृषक समुह मार्फत थालनी गरिनेछ । साथै उन्नत जातको घासको बीउ बेर्नाको उत्पादन वितरण गर्नका लागि कृषक समुहलाई जोड दिइनेछ ।
३. नश्वसुधार कार्यक्रम बाट पशु पंक्षीहरूमा संख्यात्मक भन्दा गुणात्मक परिवर्तन गराई गुणस्तरयुक्त पशुपंक्षी उत्पादन बढाउनका लागि उपयुक्त कार्यक्रम अवलम्बन गरिनेछ ।
४. निर्बाहमुखी पशुपंक्षी पालनलाई व्यवसायमुखी उन्मुख गराउदै गरिवी न्युनिकरण गर्न टेवा पुराउन भौगोलिक क्षेत्र तथा तुलनात्मक फाईदाको आधारमा सुहाउदो पशुपालन व्यवसायलाई प्रवद्धन गर्न लागत साझेदारीमा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । साथै बाखाको साना व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (पकेट) बिकास कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
५. उन्नत पशुपालन प्रविधिको प्रचार प्रसार गरी उन्नत पशु पालन व्यवसाय बारे कृषकहरूलाई जानकारी गराइनेछ । पशुधन संरक्षणका लागि विभिन्न रोग बिरुद्ध खोप, बाह्य तथा आन्तरिक परजिवी तथा उपचार सेवा कार्यक्रमहरू प्रभावकारी रुपमा संचालन गरी पशुहरूका संक्रामक रोग नियन्त्रण गर्ने र पशुधन सुरक्षण गरिनेछ ।
६. पशुजन्य पदार्थको उत्पादन तथा उत्पादकत्व बृद्धि गरि आन्तरिक माग पूर्ति गर्न सकिने क्षेत्रहरूमा संभाव्यताको आधारमा सघन पशु बिकास कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
७. आयमुलक कार्यक्रमको रुपमा कुखुरा, बाखा, भैसी, बंगुर पालन कार्यक्रम संचालन गरी रोजगारको अवसरहरू श्रृजना गर्नुका साथै कृषकको आयमा बृद्धिगरी गरिवीको न्युनिकरण गर्दै जाने र जीवनस्तर उठाउने खालका कार्यक्रमहरू ल्याइनेछ ।
८. कृतिम गर्भाधान सेवा बिस्तार गरि उन्नत बाच्छा बाच्छी पाडा पाडि उत्पादन गरि दुध उत्पादनमा बृद्धि गर्न कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

कृषि सेवा तर्फ:

९. उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिका लागि आधुनिक जातको बीउ आधुनिक उपकरण र सामग्रीहरू कृषकसमुहलाई लागत साझेदारीमा वितरण गरिनेछ तर वितरणमुखी कार्यक्रम जसले प्रतिफलको सुनिश्चितता गर्दैन त्यस्ता कार्यक्रम निरुत्साहित गरिनेछ ।
१०. विपन्न वर्गका व्यक्तिहरूलाई आय आर्जनका रूपमा आधुनिक ढंगले संचालन गर्ने गरी लागत साझेदारीमा कृषि उत्पादनलाई आधुनिकीकरण गर्ने र उत्पादित वस्तुलाई बजार सम्म पुर्याउनको लागि संकलन केन्द्र तथा हाट बजारको स्थापना गरी उत्पादित वस्तुलाई बजारको पहुँचको सुनिश्चितता गरिनेछ ।
११. कृषिमा आधुनिकीकरण र व्यवसायिकरण गर्न साना किसानहरूलाई सहकारीको माध्यम बाट एकीकृत गर्दै सामुहिक खेती तरकारी बीउ बिजन फुल तथा अन्य कृषि उपजको बजार व्यवस्थापन गरि औद्योगिक ग्राम बिकासको योजना तय गरिनेछ ।
१२. गाउँपालिका अन्तरगतका सिप र श्रम भइ अधिक लगानीको अभावमा व्यवसाय गर्न नसकिरहेका १८ वर्ष देखी ५० वर्ष सम्मका युवाहरू लाइ युवा लक्षित व्यवसाय संचालन तरकारी खेती संचालनको लागि प्रस्ताव आहावन गरी पालिका भित्रका जागरुक युवाहरूलाई व्यवसायमा कृषि सम्बन्धि मापदण्ड तयार गरी वास्तविक कृषकको पहिचान गरिनेछ । आफ्नो उत्पादनको आफै बजारीकरण गर्ने र स्थानिय स्तरमा हाट बजार संचालन, तरकारी संकलन र खलंगामा रहेको तरकारी बजारलाई संचालनमा ल्याइने छ ।
१३. व्यवसायिक सोच भएका तर जग्गाको अभावमा खेती गर्न नसकिरहेका अपांगता, न्युन आय भएका कृषक उद्यमी छनौट गरी कार्यक्रममा समावेश गराइ उनीहरूको आयस्तर र पोषणमा सुधार ल्याइने कार्यक्रम ल्याइनेछ ।
१४. माटोको उर्बरा शक्ति र प्रांगारीक खेतीलाई बढवा दिनको लागी समुहको मागमा आधारित भकारो सुधार कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
१५. घर घरमा सिचाई पोखरी निर्माण गरेका कृषकहरूलाई गाउँपालिकाबाट प्रदान गरिने अनुदानमा प्राथमिकता दिइनेछ ।
१६. समग्र कृषि क्षेत्रलाई उत्पादन मुलक र व्यवसायिक बनाउन स्थलगत अवलोकन गरी प्राविधिक सहयोगलाई जोड दिइनेछ ।
१७. गाउँपालिकाको कृषि उपजहरूको व्यवस्थापन गर्न चिस्यान केन्द्रको स्थापना गर्न प्रदेश र संघमा पहल गरिनेछ ।

पर्यटन:

१८. मल्लरानी पर्यटन प्रवर्द्धन लागी वडा नं ४ स्थित मल्लरानी डाँडामा पर्यटन विकासको लागी हाल भइरहेको मल्लरानी पर्यटन मार्गको स्तरोन्नती गरि पर्यटकिय गन्तव्यस्थल बनाउनका लागी आवश्यक पहल गरिनेछ, साथै पर्यटकलाई आकर्षित बनाउन कलात्मक किसिमको मूर्ति राख्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
१९. पर्यटन प्रवर्द्धनको लागी सानीलेख, कुखुरेगौडा, गोरखपुरे धुरी देखी माझपानी सम्म Trekkingको लागी आवश्यक अध्ययन अनुसन्धान गरिनेछ ।

२०. मल्लरानी र झाँक्रिस्थानमा पर्यटन प्रवर्द्धन गर्न जिपलाईन सञ्चालनको लागी निजि क्षेत्र संग सहकार्य गर्ने काम अगाडि बढाइनेछ ।
२१. खलंगाबजार र मल्लरानी क्षेत्रलाई सांस्कृतिक तथा प्राकृतिक पर्यटकीय क्षेत्रका रूपमा बिकास गरीनेछ, साथै गाउँपालिका भित्रका विभिन्न सांस्कृतिक सम्पदा तथा मठमन्दिर संरक्षण गर्दै क्रमशःपर्यटकिय गन्तव्यको रूपमा बिकास गरीने छ ।
२२. वडा नं ४ भट्टाचौर मा पिकनिक स्पट र देशिनी डाँडामा हिल पार्क निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिई पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा बिकास गरिनेछ ।

सहकारी:

२३. सहकारी संस्थाहरुको सुदृढिकरण बिकास र पर्वर्द्धनको लागी नियमित अनुगमन नियमन र निरिक्षणको व्यवस्था मिलाइनेछ । सहकारी संघ संस्थाहरु संग सहकार्य गरी उत्पादन मूलक व्यवसाय सञ्चालन गर्ने कार्य अधि बढाइनेछ ।
२४. निजि क्षेत्र, गैर सरकारी क्षेत्र र बिकासका साझेदारहरु संगको सहकार्यबाट सहकारी पर्वर्द्धन समुह सहकारीकरण, सहकारी चेतना, सहकारीमा रहेको पुँजी परिचालन सहकारी मार्फत लगानी अभिवृद्धि र सहकारी खेती प्रणाली लगायतका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
२५. कुनै पनि सरकारी तथा गैर सरकारी संघ/संस्थाहरुले संचालन गर्ने कार्यक्रमहरुको लागी गाँउपालिकावाट अनुमति लिनु पर्ने र गाँउपालिकाको नीति अनुरूप कार्यक्रम संचालन गर्ने गरी एकद्वार नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

सामाजिक बिकास

स्वास्थ्य

२६. सबै नागरिकहरुलाई स्वस्थ बनाई उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्न र सवल मानव निर्माण गर्न स्वास्थ्य क्षेत्रलाई बिशेष प्राथमिकता दिई बजेट बिनियोजन गरिनेछ ।
२७. निशुल्क आधारभूत स्वास्थ्य सेवा आम गाउँवासीको सुलभ र सरल पहुँचका लागी गाउँपालिकाद्वारा उच्च प्राथमिकता राखी कार्य गरिनेछ । स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रममा सबै नागरिकलाई पहुँच पुग्ने गरी काम अगाडि बढाइनेछ ।
२८. संस्थागत प्रसुती पर्वर्द्धनका लागी नव शिशुका लागी वेवि स्याम्फो, कटनवेड, बेबी तेल, बेबी लोसन, बेबी साबुन, बेबी पाउडर, कटन रोल, नडकटर लगायतका स्वास्थ्य सामाग्रीहरु 'नवशिशु स्याहार उपहार कार्यक्रम'लाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२९. प्रत्येक नागरीकलाई स्वास्थ्य सम्बन्धि मौलिक हकको सुनिश्चितता गरिनेछ ।
३०. मानसिक स्वास्थ्य, मुख, आँखा, नाक, कान, घाँटी तथा महिलाको पाठेघर सम्बन्धि सेवाको उपचार तथा सेवा बिस्तार गरिनेछ ।
३१. स्वास्थ्य सेवाको सुधार एवं दिगो बिकासकालागि मल्लरानी गाउँपालिकामा रहेको स्वास्थ्य शाखा, मातहतका सबै स्वास्थ्य संस्थाहरु, गाउँघर क्लिनिक, खोप क्लिनिक र महिला स्वास्थ्य सेवा प्रत्याभुत गराई विषयगत कार्यक्रम एवं संघ संस्थाहरुसँग सहकार्य एवं समन्वय कायम गर्दै लगिने छ ।
३२. बाल तथा मातृ शिशु स्वास्थ्य सेवालाई निरन्तरता दिई पूर्ण गर्भ जाँच तथा संस्थागत प्रसुतीमा बिशेष जोड दिईनेछ ।

३३. विद्यालय स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिई कुपोषण, रक्त अल्पता, परजीवि नियन्त्रण र व्यक्तिगत सरसफाई संग सम्बन्धित कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
३४. जेष्ठ नागरिकको सम्मानगर्दै 'जनतासँग स्वास्थ्यकर्मी कार्यक्रम' अन्तर्गत घरैमा गई औषधि तथा उपचार कार्यक्रम प्रभावकारी रूपमा संचालनमा ल्याईनेछ ।
३५. नसर्ने रोग न्यूनिकरणका रोकथाम तथा स्वस्थ जीवनशैली अबलम्बन गर्ने कार्यक्रमलाई यसैवर्ष देखि थालनी गरिनेछ ।
३६. नयाँ महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूकालागि यसै वर्ष आधारभुत तालिम तथा पुराना महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकहरूका लागि पुनर्ताजगी तालिम संचालन गरिने छ ।
३७. गर्भवती महिलाहरूका लागि निःशुल्क क्याल्सियम तथा फोलिक एसिड चक्कीको व्यवस्था गरिने छ ।
३८. मल्लरानी गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका गरिब, अति गरिब, फरक क्षमता भएका व्यक्ति, असहाय, विपन्न परिवारका नागरिक, तथा जटिल प्रसव अबस्थाका सुत्केरीहरूलाई विष्टिकृत सेवाकालागि प्रेषण गर्नु परेमा प्रेषण खर्च उपलब्ध गराईने छ । एच.आई.भि. तथा पुनः दोहोरिएका क्षयरोगीहरूलाई पोषण तथा यातायात खर्च उपलब्ध गराईने छ ।
३९. मल्लरानी गाउँपालिका अन्तर्गतका स्वास्थ्य संस्थाहरूमा मानसिक स्वास्थ्य कार्यक्रम प्रभावकारी रूपमा संचालन तथा औषधि उपचारको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
४०. खलंगा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रबाट 'टेलिमेडिसिन सेवा' को थालनि गरि उपचार, सल्लाह तथा विशेषज्ञ सेवाको विकास गरिनेछ ।
४१. कोरोना संक्रमण नियन्त्रणकालागि प्रति-जैबिक प्रतिरोधलाई न्यूनिकरण गर्दै संक्रमण रोग नियन्त्रण तथा व्यवस्थापनका लागि एकद्वार स्वास्थ्य पद्धतिको विकास तथा बिस्तार गरिनेछ ।
४२. स्वास्थ्य सेवाको पहुँच स्थानीयतह सम्म पुर्याउन गाउँघर क्लिनिकलाई थप प्रभावकारी बनाउदै भौतिक पूर्वाधार थप गरिदै लगिनेछ ।
४३. पूर्ण खोप दीगोपनालाई स्थायित्व कायम गर्न खोप कार्यक्रमलाई विशेष जोड दिईनेछ ।
४४. सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट प्रदान गरिने किशोर किशोरी यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सेवाको बिस्तार गरि सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूलाई सुचिकृत गरिदै लगिनेछ ।
४५. मल्लरानी गाउँपालिकाका स्वास्थ्य केन्द्रहरूमा स्वास्थ्य सम्बन्धी तथ्यांकहरू सरल र सहज बनाउन स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली स्थलगत प्रशिक्षण गरिनेछ ।

बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम

४६. महिला बालबालिका र किशोरीहरूमा हुने सबै प्रकारको कुपोषणको अवस्था घटाउन बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमलाई थप बिस्तार गरिनेछ । विपन्न वर्ग तथा सीमान्तकृत समुदायमा विशेष प्याकेजका कार्यक्रम सहित २ वडालाई यसै आर्थिक वर्ष भित्र पोषणमैत्री स्थानीय शासन लागु गरिनेछ ।
४७. शिशु तथा बाल्यकालीन पोषणमा स्तनपान, पूरक खाना, स्याहार सुसार सम्बन्धी बानी व्यवहार सरसफाई स्वच्छता खाद्य सुरक्षा संक्रमणको अवस्थामा समुचित उपचारजस्ता विषयहरूलाई एकीकृत रूपमा सम्बोधन गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
४८. राष्ट्रिय योजना आयोगको नेतृत्व एवम् समन्वयमा स्वास्थ्य, कृषि विकास, पशुपन्छी विकास, खानेपानी तथा सरसफाई शिक्षा महिला बालबालिका तथा समाज कल्याण र संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन

मन्त्रालय सहित यस मल्लरानी गाउँपालिकामा कार्यान्वयनमा रहेको बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमलाई थप सुदृढीकरण गरिनेछ ।

४९. मल्लरानी गाउँपालिकामा कार्यान्वयनमा रहेको बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमलाई थप सुदृढीकरण गरिनेछ ।
५०. नेपालको लागि दिगो विकासको लक्ष्य अनुसार पाँच वर्षमुनिका बालबालिकामा हुने पुष्कोपनलाई सन् २०३० को अन्त्यमा १५ प्रतिशतमा झार्ने, ख्याउटेपनलाई घटाएर ४ प्रतिशतमा पुर्याउने, रक्तअल्पतालाई १० प्रतिशतमा झार्ने लक्ष्य लिइएको छ भने प्रजनन उमेरका महिलाहरूमा हुने रक्तअल्पतासम्बन्धी समस्यालाई १० प्रतिशतमा झार्ने लक्ष्य अनुरूप कार्यान्वयनमा रहेको बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमलाई थप विस्तार गरि कार्यान्वयन गरिनेछ ।
५१. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको एकीकृत वार्षिक योजना तयार गरिनेछ ।
५२. पोषण सम्बन्धी बाल अनुदानको प्रभावकारी उपयोगको सम्बन्धमा आमा तथा शिशु स्याहारकर्तालाई अभिमुखीकरण गरिनेछ ।
५३. नेपाल सरकारबाट वितरण भएको बाल पोषण भत्तालाई बाल्यकालिन शिशु आहारसँग आवद्ध गराइनेछ ।
५४. पोषण तथा खाद्य सुरक्षा समितिको गठन गर्नुका साथै, क्षमता विकास गरिनेछ ।
५५. स्थानीय तह तथा वडामा पोषण डेस्कको स्थापना गरिनेछ ।
५६. पोषण प्रवर्द्धन व्यक्ति, समूह, संस्था पहिचान गरी परिचालन गरिनेछ ।
५७. व्यवसायिक योजनामा आधारित महिला सहकारी तथा समूहलाई उद्बमशीलता विकासको लागि शुरुवाती पूजा अनुदान प्रदान गरिनेछ ।
५८. उद्बमशील सीप विकास तालिम मार्फत लैंगिक संवेदनशील पोषणलाई सम्बोधन गरिनेछ ।
५९. महिला सहकारी समिति तथा समूहमा आयआर्जन तथा पोषण सम्बन्धी तालिम संचालन गरिनेछ ।
६०. वृहत पोषण विशेष प्याकेज मार्फत स्वास्थ्य समन्वयकर्ता महिला सामुदायिक स्वा/स्थय स्वयमसेवकको क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
६१. वृहत पोषण कार्यक्रम विस्तार गरिनेछ ।
६२. सामुदायिक विद्यालयमा खानेपानी योजना तथा सरसफाई सम्बन्धी क्रियाकलाप संचालन गरिनेछ ।
६३. बाल क्लवमार्फत पोषण तथा सरसफाई सचेतना अभियान संचालन गरिनेछ ।
६४. अभिभावक तथा समुदायका सदस्यहरूलाई पोषण शिक्षा सम्बन्धी सचेतना गर्ने ।
६५. किशोरीहरूको नियमित विद्यालय सुनिश्चिता पोषण खानपानी तथा सरसफाई सम्बन्धी किशोरी अभिभावक विद्यालय व्यवस्थापन समिति र अभिभावक शिक्षक बीच अन्तरक्रिया गरिने

शिक्षा

६६. प्रारम्भिक बालबिकास शिक्षालाई गुणस्तरीय र प्रभावकारी बनाइनेछ साथै आधारभूत तहको पहिलो चरणलाई सिकाइको जगको रूपमा विकास गरिनेछ ।
६७. माध्यमिक तहका विद्यार्थीलाई दैनिक पठन पाठनको अतिरिक्त नेपाल स्काउट, जुनियर रेडक्रस सर्कल र खेलकुद लगाएतका अतिरिक्त क्रियाकलापमा सहभागी हुन प्रोत्साहन गरिनेछ ।
६८. मल्लरानी गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधी, कर्मचारी, शिक्षक, विद्यालय कर्मचारी, बालबिकास शिक्षक र विद्यालय व्यवस्थापन समिति सदस्यका छोराछोरीहरूलाई सामुदायिक विद्यालयमा भर्ना गराउन अभिप्रेरित गर्ने काम निरन्तरता दिइनेछ ।

६९. विद्यालय उमेर समूहका बालबालिकाको भर्नामा पहुँचको सुनिश्चितता गर्दै सिकाइ उपलब्धिमा क्रमिक रूपमा सुधार गर्न प्रविधिमैत्री विद्यालय कार्यक्रमलाई विस्तार गरिनेछ ।
७०. कोरोना भाइरसको महामारीबाट पठनपाठन प्राय बन्द भएको अवस्थामा बैकल्पिक शिक्षण सिकाइमा जोड दिइनेछ ।
७१. गाउँपालिकाका सामुदायिक विद्यालयहरूमा लेखा प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न विद्यालय सहायक र लेखा संग सम्बन्धित काम गर्ने शिक्षकको क्षमता विकास गरिनेछ ।
७२. सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयहरूका असल अभ्यासलाई सम्मिलित गर्दै संस्थागत विद्यालयहरूको प्रभावकारी नियमन गरिनेछ ।
७३. विद्यालय अनुगमन, निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाई प्राविधिक सहायता प्रदान गर्न रोष्टर समूह परिचालन गरिनेछ ।
७४. सूचना तथा सञ्चार प्रविधिलाई शिक्षा प्रणालीको अभिन्न अंगको रूपमा एकीकृत गर्दै शिक्षण सिकाइ प्रक्रियालाई सूचना प्रविधिमैत्री बनाइनेछ ।
७५. सबै विद्यालयहरूमा योग्य तथा सक्षम विषयगत शिक्षकको व्यवस्थापन गरी उनीहरूको उत्प्रेरणा, पेशागत नैतिकता र सक्षमतामा अभिवृद्धि गरी विद्यार्थीको सिकाइ प्रती जवाफदेही बनाइनेछ ।
७६. शिक्षक सक्षमताका आधारमा निरन्तर पेशागत विकासका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
७७. विद्यालयहरूमा सह - अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालनका माध्यमबाट बालबालिकाहरूको प्रतिभा पहिचान गर्दै प्रतिभाको उजागरण गर्ने कार्यमा जोड दिइनेछ ।
७८. आधारभूत तहको परीक्षालाई स्तरीकृत गरिनेछ ।
७९. स्थानीय पाठ्यक्रमलाई आधारभूत तह कक्षा ८ सम्म क्रमिक रूपमा विस्तार गरिनेछ ।
८०. शिक्षकको पेशागत विकास, प्र.अ बैठक फोकल शिक्षक बैठक मार्फत विद्यालयका शैक्षिक, स्वास्थ्य र पोषण सम्बन्धित गतिविधि समिक्षा गरी सिकाइ उपलब्धिमा क्रमिक सुधार गरिनेछ ।
८१. मल्लरानी गाउँपालिका भित्र कार्यरत महिला शिक्षक प्रसुती भत्ताको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
८२. विद्यालयको शासकीय सुधार सहित जनसहभागिता, सरोकारवालाहरूको प्रतिनिधित्व, पारदर्शिता, अपनत्व र उत्तरदायित्व प्रवर्द्धन गर्न सहभागितामूलक संयन्त्र निर्माण गरी शैक्षिक सुशासन कायम राखिनेछ ।
८३. शैक्षिक पूर्वाधार निर्माण गर्दा विपद प्रति सम्बेदनशिल, अपांग मैत्री र बालबालिका मैत्री हुने गरी निर्माण गरिनेछ ।
८४. खेलकुदको माध्यमबाट युवाहरूको प्रतिभा पहिचान गर्दै प्रतिभाको उजागरण गर्ने कार्यमा जोड दिइनेछ ।
८५. विपन्न जेहेन्दार विद्यार्थीहरूको लागि उच्च शिक्षा हासिल गर्नका लागि संघ र प्रदेश संग समन्वय गरी छात्रवृत्तिका लागी आवश्यक पहल गरिनेछ ।

खानेपानी तथा सरसफाई:

८६. प्रत्येक नागरीकलाई स्वच्छ पिउनेपानी उपलब्ध गराउन विभिन्न खानेपानी योजनाहरूलाई अगाडी बढाइनेछ ।
८७. खानेपानी, स्वच्छता तथा सरसफाई (वास योजना) निर्माण गरि प्राथमिकताका आधारमा सम्पूर्ण वडा र बस्ति समेट्ने गरी प्रदेश सरकारको नीति अवलम्बन गरि एक घर एक धारा योजना अगाडि बढाइनेछ ।

८८. गाँउपालिका क्षेत्र भित्र संचालनमा रहेका खानेपानी योजनाहरूलाई दीगो रूपमा संचालन गर्नका लागि खानेपानी उपभोक्ता तथा व्यवस्थापन समितिहरूलाई खानेपानी मर्मत संभार तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण:

८९. लैङ्गिक विभेदको अन्त्य गर्दै पछाडी परेका वर्ग तथा समुदाय, दलित, आदिवासी जनजाती, पिछडिएका वर्ग, अपांगताभएका व्यक्ति, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यकलाई राज्यको सबै निकायमा समानुपातिक समावेशी सिद्धान्तको आधारमा सहभागी हुने हकको प्रत्याभूती गरेको छ । आर्थिक समृद्धि र दीगो विकासका लागि समान अग्रसरता र नेतृत्वदायी भुमिका स्थापित गर्दै श्रोत साधन, अवसर, लाभमा महिलाको समान पहुँच स्थापित गर्न सक्ने लक्षित कार्यक्रम संचालन गर्ने नीति लिईनेछ ।
९०. संविधानको भावना मर्म अनुरूप गाँउपालिका क्षेत्रमा मानव विकास सुचकाङ्कको आधारमा पछाडी परेका वर्ग, समुदायको सशक्तिकरण गर्दै आर्थिक तथा सामाजिक रूपान्तरणको लागि लक्षित वर्गका कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ । सीप तथा क्षमता विकास तालिम संचालन गरी पालिका क्षेत्रमा उपलब्ध रोजगारीका अवसरहरूको उपयोगका लागि सक्षम बनाउने कार्यलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
९१. नेपालको संविधानले बालबालिकाको हकलाई मौलिक हकको रूपमा व्यवस्था गरी बालअधिकार महासन्धीमा अंकित गरेका बालअधिकारका चार आयाम बालबचाउ, बालसंरक्षण, बालविकास र बालसहभागिता जस्ता विषयलाई समेटेको छ । पालिका क्षेत्रमा रहेका बालबालिका हरूको तथ्यांक संकलन गरी उनिहरूको वास्तविक अवस्था पहिचान गरिनेछ । बालबालिका तथा किशोर किशोरीहरूलाई सबै प्रकारका हिंसा, दुर्व्यवहार र शोषणबाट मुक्त गराउदै उनिहरूको हक अधिकार प्रयोग गर्न योग्य र सक्षम नागरिकको रूपमा विकास गर्ने खालका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
९२. ज्येष्ठ नागरिकको ज्ञान, सीप र अनुभवलाई पालिका क्षेत्रको विकासमा प्रयोग गर्न पालिका स्तरमा ज्येष्ठ नागरिक संजाल तथा जेष्ठ नागरिक कल्याण समिति मार्फत ज्येष्ठ नागरिक लक्षित कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी बनाईनेछ ।
९३. ज्येष्ठ नागरिकलाई सम्मान गर्ने किसिमका कार्यक्रमहरू तथा स्वास्थ्य सुरक्षा अन्तर्गत निशुल्क आखा शिविर संचालन गरिनेछ ।
९४. बालबालिका स्याहार, ज्येष्ठ नागरिक आश्रय केन्द्र र अशक्त स्याहार केन्द्र जस्ता मानवीय सेवामा खटिने संघ, संस्थाहरूको व्यवस्थापन खर्च मा आवश्यकताको आधारमा सहयोग गरिनेछ ।
९५. बालश्रम, बालविवाह र बोक्सी प्रथा जस्ता सामाजिक कुरीति न्यूनिकरणका लागि सचेनतामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
९६. अपाङ्गताभएका व्यक्तिहरूको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिकरणका लागि कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । पालिका क्षेत्रभित्रका भौतिक संरचना यातायात सेवा सुविधा, साधन श्रोत, सुचना तथा संचार प्रविधिलाई अपाङ्गमैत्री बनाउने नीति लिईनेछ । सबै प्रकारका फरक क्षमता भएका ब्यक्तिहरूको सहज जीवनयापनको लागि पुनःस्थापना स्वास्थ्योपचार र सहायक सामाग्रीहरूको व्यवस्था गर्न सरोकारवाला निकाय संग सहकार्य गरिनेछ ।
९७. हिंसामा परेका महिलाहरूलाई गाँउपालिकाबाट उचित संरक्षणको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
९८. सामाजिक सुरक्षा भत्ता बाट वञ्चित ग वर्ग (मध्यम अपाङ्गता) का अपांगता भएक व्यक्तिहरूलाई प्रोत्साहन रकम दिने व्यवस्था गरिनेछ ।

९९. बालबालिकाको हक हित सरक्षणको लागि अध्यक्ष संग बालबालिका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

रोजगार सेवा तर्फ:

१००. कोभिड १९को महामारीका कारण रोजगार गुमाएका श्रमिक, असहाय, गरिब तथा विपन्न वर्गलाई लक्षित गरि सिप विकास तालिम र रोजगारी सम्बन्धि आय आर्जनको विशेष कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
१०१. पर्याप्त आन्तरिक रोजगारी भइ नसकेको अवस्थामा कोभिड १९को विश्वव्यापी महामारीले स्वदेशको रोजगारी सङ्कुचित हुने र वैदेशिक रोजगारीमा रहेका नेपालीहरू फर्किने सम्भावित परिस्थितिले बेरोजगारको संख्या बढ्ने जोखिम देखिएको छ । बेरोजगारको सम्भावित पंक्तिलाई व्यावसायिक कृषि, बृहत भौतिक पूर्वाधार, स्थानिय पूर्वाधार, निर्माण र सेवा क्षेत्रमा परिचालन गरिनेछ ।
१०२. सीपयुक्त र दक्ष श्रमिकहरूको अभावलाई सम्बोधन गर्न आवश्यकता अनुसार छोटो अवधिको तालिम संचालन गरिनेछ ।
१०३. प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमलाई सीपयुक्त दक्ष जनशक्ति, रोजगारीको क्षेत्र र रोजगार सम्बन्धि अन्य कार्यक्रमसँग आबद्ध गरी यथार्थ उत्पादनमुलक रोजगारी सिर्जना गर्न बेरोजगार लक्षित अभियानको रूपमा कार्यन्वयन गरिनेछ ।
१०४. गाउँपालिकामा विद्यमान गरिबीको स्थिती मापन गरी गरिबी अन्त्यका लागि रोजगारीको व्यवस्था र आय आर्जनका लक्षित कार्यक्रमहरू संचालन गर्नेछ ।
१०५. मल्लरानी गाउँपालिका अन्तर्गत संघ, प्रदेश तथा गाउँपालिका बाट संचालन हुने सम्पूर्ण विकास निर्माणका कार्यहरूमा रोजगार सेवा केन्द्रमा सुचिकृत बेरोजगार व्यक्तिहरूलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

पूर्वाधार विकास सडक तथा पुल:

१०६. गाउँपालिकामा गरिएका पूर्वाधार विकासका भौतिक संरचनाको दीगो व्यवस्थापनका लागि आर्थिक वर्ष २०७८।०७९ देखि पाँच लाख भन्दा माथिका आयोजनाहरूमा मर्मत संभार कोषमा ५ प्रतिशत रकम जम्मा गर्न नीति लिइनेछ र उक्त संरचना सोही कोषमा भएको रकमबाट मर्मत संभार गरिनेछ ।
१०७. गाउँपालिका क्षेत्र भित्र संचालनमा रहेका सडकहरूको स्तरोन्नती कार्यलाई जोड दिइनेछ । श्रममुलक कार्यलाई प्रवर्द्धन गर्न वडाहरूमा कम्तिमा एकवटा योजना श्रममुलक हुने गरी निर्माण गरिनेछ ।
१०८. मल्लरानी गाउँपालिकाको समृद्ध विकासको लागि नीजि क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गर्दै सार्वजनिक-नीजि साझेदारीमोडलबाट विकास निर्माणका कार्यहरू सञ्चालन गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
१०९. स्थानीय स्तरमा भएका साना खोलाहरूमा मिनि पुलको निर्माण गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ ।
११०. उज्यालो मल्लरानी अन्तर्गत फुसका छाना विस्थापित गर्ने कार्यलाई अन्तिम रूप दिइनेछ ।

सिँचाइ:

१११. गाउँपालिका भित्रका नदि नियन्त्रण गरी विभिन्न सिँचाई कुलो तथा बाँधहरूमा तारजाली लगाउने कार्य अघि बढाइनेछ ।
११२. सिँचाइको अभावमा बाँझो रहेका खेतियोग्य जमिनमा सिँचाइको पहुँच पुर्याइ कृषि उत्पादन बढाउन सहयोग पुर्याइनेछ ।

उर्जा:

११३. बजार क्षेत्रमा सडक वृत्ति विस्तारमा जोड दिइनुका साथै गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका विद्यालय र स्वास्थ्य संस्थाहरूमा सौर्य उर्जा प्रविधि जडान गरिनेछ ।

सञ्चार:

११४. जनता सु-सुचित हुन पाउने सूचनाको हकको प्रत्याभूति गर्न कार्यालयबाट सम्पादित कार्यक्रमहरूको सार्वजनिक सुनुवाई, सार्वजनिक परिक्षण, चौमासिक सार्वजनिकरण गर्ने कार्यलाई मिडिया सहकार्य गरि सूचना प्रवाह गरिनेछ ।

११५. गाउँपालिका भित्र टेलिफोन विस्तार नभएका ठाउँमा ल्यान्डलाइन विस्तारको लागि पहल गरिनेछ ।

११६. गाउँपालिकाबाट प्रकाशन हुने सूचनाहरू स्थानीय संचार माध्यमबाट प्रकाशन तथा प्रशारण गर्ने नीति लिईनेछ ।

११७. गाउँपालिका भित्र मोबाइल नेटवर्किङमा समस्या भएको ठाउँहरूमा नेपाल टेलिकम संग सहकार्य गरी टावर राख्न पहल गरिनेछ ।

व्यवस्थित शहरीकरण तर्फ

११८. व्यवस्थित शहरीकरणका लागि भवन निर्माण संहिता तयार गरी लागू गरिने छ । बजार क्षेत्रभित्र जथाभावि सडक अवरोध हुने गरी निर्माण भएका टहरा, पशुचौपाया तथा निर्माण सामग्री राख्ने जस्ता कार्यलाई निरुत्साहित गरिनेछ ।

११९. नयाँ निर्माण हुने भवन गाउँपालिकाबाट नक्शा पास गरेर मात्र निर्माण गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ । निर्माण भई सकेका भवनहरू नियमानुसार नक्सा अभिलेखीकरण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

१२०. सार्वजनिक खरीद प्रणालिलाई प्रतिस्पर्धी, पारदर्शी र गुणस्तरीय बनाउदै लगिनेछ। उपभोक्ता समितिबाट गर्ने कार्यहरू कानून वमोजिम गठन भएका लाभग्राही समुह, सामुदायिक संस्था (समुदाय स्तरका सहकारी संस्था, टोल विकास संस्था, आमा समुह, कृषि समुह,) मार्फत कार्य संचालन गरिनेछ र उपभोक्ता समिति र यस्ता संस्थाहरूको क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।

वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन

१२१. पर्यावरणीय सन्तुलन कायम गर्न सामुदायिक वन महासंघ र सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति संग सहकार्य गरि उपयुक्त स्थानहरूमा वृक्षारोपण गरिनेछ ।

१२२. जडिबुटी, फलफूल, दालचिनी, अमला, पाखनवेद, मालागिरी, टिमुर जस्ता बहुउपयोगी बोट विरुवालाइ वृक्षारोपण कार्यक्रम अन्तर्गत समावेश गरिनेछ ।

१२३. वन तथा वातावरण संरक्षणको लागीवायो इन्जिनियरिङ कार्यक्रम सञ्चालन गरि वृक्षारोपण गरीनेछ ।

१२४. वातावरणीय प्रदूषण नियन्त्रणको मापन गरि गाउँपालिकाको वातावरणीय विश्लेषण गरिनेछ ।

जलाधार संरक्षण

१२५. गाउँपालिका भित्रका जलाधारहरूको पहिचान गरी संरक्षण गरिनेछ ।

१२६. जलाधार क्षेत्रको संरक्षणका लागी रिजार्ज पोखरी निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

जलवायु परिवर्तन

१२७. विकास योजना संचालन गर्दा अवस्था पहिचान गरि विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तथा वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन का अभ्यासहरूलाई संस्थागत गरिनेछ ।
१२८. स्थानीय स्तरमा रहेका पानीका मुहान संरक्षण गरी जलवायु परिवर्तनबाट हुने प्रभावलाई न्यूनिकरण गर्न सहयोग पुग्ने कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
१२९. वातावरणमैत्री विकास पूर्वाधार निर्माणमा जोड दिइनेछ ।

फोहोरमैला व्यवस्थापन:

१३०. मल्लरानी डाँडा पर्यटकीय क्षेत्रमा फोहर व्यवस्थापनका लागि आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
१३१. गाउँपालिका भित्रको फोहोरमैला संकलन गरी उचित व्यवस्थापन गर्नको लागि सम्बन्धित सरेकारवालाहरू संग आवश्यक समन्वय गरी फोहोरमैला व्यवस्थापन नीति बनाइनेछ र जग्गाको व्यवस्था गरी ल्याण्ड फिल्ड साइटको निर्माण गरिनेछ ।
१३२. फोहोरमैला व्यवस्थापनको लागि सहकारी संस्था, गैर सरकारी संस्था र टोल विकास संस्थाहरू संग समन्वय गरि कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
१३३. अन्तर स्थानीय तहबीच समन्वय गर्दै फोहोर मैलाको उचित व्यवस्थापनको लागि दीर्घकालीन योजना निर्माण गरिनेछ र आगामि बर्षहरूमा फोहोरमैलालाई वैकल्पिक आम्दानीका रूपमा विकास गरिनेछ ।

प्रकोप नियन्त्रण तथा विपद् व्यवस्थापन:

१३४. गाउँपालिका भित्र रहेका विपदका सम्भावित जोखिमका क्षेत्रहरूको पहिचान गरि विपद न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापनको लागि मल्लरानी गाउँपालिकाको विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गरिनेछ र सोही आधारमा आवश्यक पूर्वतयारी गरिनेछ ।
१३५. गाउँपालिका तथा वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समितिको सक्रिय परिचालनको लागि क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
१३६. गाउँपालिका अन्तर्गतको प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रमा एम्बुलेन्सको व्यवस्था गरिनेछ ।

सुशासन तथा संस्थागत विकास

मानव संशाधन विकास संस्थागत क्षमता विकास

१३७. मल्लरानी गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजनाको खाका तयार गरि कार्यान्वयन गरिनेछ । कर्मचारीहरूको क्षमता विकास गर्नुको साथै कार्यक्षमता र कार्यकुशलताका आधारमा प्रोत्साहन तथा पुरस्कृत गरिनेछ । प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले शाखा प्रमुख र गाउँपालिका अध्यक्षले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत संग कार्यसम्पादन सम्झौता गरि कार्य सम्पादनलाई व्यवस्थित बनाईनेछ ।
१३८. वडा तथा गाउँपालिकास्तरीय दश लाख भन्दा माथिका भौतिक पूर्वाधार लगायत विकास निर्माणका कार्यहरू सार्वजनिक खरिद ऐन नियमावली बमोजिम सार्वजनिक सूचना आव्हान गरी खुला प्रतिस्पर्धा गरी अगाडी बढाइनेछ । यस्तो सूचना आर्थिक वर्ष २०७८।७९को पहिलो चौमासिक भित्र प्रकाशन गर्ने गरी तय गरिने छ ।
१३९. आर्थिक वर्षको अन्त्यमा आएर नयाँ योजना स्वीकृत गरी संचालन गर्ने पद्धतिको अन्त्य गरिनेछ साथै वडा तथा गाउँपालिकास्तरीय योजना संचालन गर्दा उपभोक्ताको वढी लागत साझेदारी हुने योजनालाई पहिलो

प्राथमिकतामा राखिनेछ र उपभोक्ता समितिबाट हुने काम जटिल अवस्थाको बाहेक श्रममूलक प्रविधिमा जोड दिइनेछ यसले आन्तरिक रोजगारीमा टेवा पुग्नेछ ।

१४०. अनुगमन कार्यलाइ प्रभावकारी बनाउन अनुगमन कार्ययोजना र सूचक सहितको अनुगमन सम्बन्धी कार्यविधि निर्माण गरिने छ । पालिकाभिन्न संचालन तथा व्यवस्थापन हुने भौतिक पूर्वाधार विकासका योजनाहरूमा गुणस्तरीयता र लागत प्रभावकारिता कायम गर्न र त्यस्ता योजनाको अन्तिम किस्ता भुक्तानी गर्दा अनुगमन, प्रतिवेदन र सार्वजनिक सुनुवाइ तथा सामाजिक परिक्षण गराइनेछ ।
१४१. नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारबाट छनौट संचालन र व्यवस्थापन भएका योजनामा दोहोरोपना आउन नदिने गरी योजना छनौट गरिनेछ, साथै यस्ता योजनाहरू तोकिएको समयभित्र तोकिएको गुणस्तर परिमाण र लागतमा संचालन तथा व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिकाबाट उचित समन्वयात्मक कार्य गरिनेछ ।
१४२. गाउँपालिकाको आन्तरिक व्यवस्थापन प्रणालीलाई चुस्त बनाउनका लागि मल्लरानी गाउँपालिकाको आन्तरिक व्यवस्थापन प्रणाली निर्देशिका जारी गरि कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
१४३. गाउँपालिकामा संचालन हुने कार्यक्रमलाइ अझ प्रभावकारी, पारदर्शी बनाउन सार्वजनिक सुनुवाइ, सामाजिक परिक्षण, प्रगति समिक्षा, समन्वय बैठक जस्ता कार्यक्रमलाइ निरन्तरता दिइनेछ ।
१४४. गाउँपालिकाको बेरुजुहरूको अभिलेखीकरण तथा समपरिक्षण गरि प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्यलाइ निरन्तरता दिँदै बेरुजुलाई कम गर्दै लगिनेछ ।

सूचना प्रविधि तर्फ:

१४५. गाउँपालिका तथा सवै वडा कार्यालयमा लागू गरिएको अनलाइन राजस्व प्रणालीलाइ थप सुदृढ र प्रभावकारी बनाइनेछ । राजस्व प्रशासनलाइ थप प्रभावकारी र प्रविधिमैत्री बनाउन कर्मचारीहरूका लागि थप तालिमका साथै प्रविधि सुधार तथा क्षमता विकासमा लगानी गरिनेछ ।
१४६. गाउँपालिकाबाट सम्पादन गरिएका क्रियाकलाप समेटी प्रत्येक ४।४ महिनामा पालिका बुलेटिन सहित क्रियाशिल पत्रकारहरू बीचमा आम संचार अन्तरसम्वाद कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
१४७. विधुतीय हाजिरी प्रणाली संचालन निर्देशिका २०७८ अनुसार गाउँपालिका अन्तरगतका सम्पूर्ण आधारभूत विद्यालय र स्वास्थ्य संस्थाहरूमा विधुतीय हाजिरीको विस्तार गरिनेछ, हाजिरिको नियमन गाउँपालिकाबाट गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
१४८. गाउँपालिका अन्तरगतका विद्यालय हरूलाई सूचना प्रविधि मैत्री बनाइनेछ ।
१४९. सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण लाभग्राहीहरूको अनिवार्य बैंक खाता खोली बैंक मार्फत वितरण गरिनेछ ।
१५०. पञ्जिकरण तथा घटना दर्ता अनलाइन प्रणालीलाइ वडा कार्यालयबाट सञ्चालनगरी अनलाइन बाटै प्रमाण पत्र प्रदान गरिने व्यवस्था गरिनेछ ।
१५१. मल्लरानी गाउँपालिकाले तयार गरेको डिजिटल प्रोफाईललाई नियमित पारिवारिक घरधुरी विवरणलाई अद्यावधिक गर्दै व्यवस्थित गरिनेछ । साथै डिजिटल प्रोफाईललाई गाउँपालिका स्तरीय कार्यक्रम, योजना तर्जुमा तथा बजेट निर्माणका लागी आधार बनाइनेछ ।

राजस्व तर्फ:

१५२. 'कर डर होइन गाउँपालिकाको विकासको भर हो' भन्ने तथ्यलाई आत्मसाथ गर्दै सबै प्रकारका आर्थिक क्रियाकलापहरू राजस्व प्रशासनको दायराभित्र ल्याइनेछ ।
१५३. कर र मृत्यु शाश्वत सत्य हुन् भन्ने मान्यतालाई कार्यान्वयनमा ल्याउन व्यापक रूपमा कर सप्ताह, घुम्ती कर संकलन, करदाता शिक्षा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
१५४. राजस्व संकलनलाई सरल पारदर्शी र प्रविधिमैत्री बनाउन गाउँपालिका र वडा बाट अनिवार्य रूपमा सफ्टवेयरको प्रयोग गरी राजस्व संकलन गरिनेछ ।
१५५. तोकेको समयभित्र कर बुझाउने करदातालाई ५ देखि १० प्रतिशतसम्म छुटको व्यवस्था गरिनेछ ।
१५६. गाउँपालिका क्षेत्रमा उत्खनन्, संकलन तथा निकासी हुने नदीजन्य पदार्थको लागि प्रदेश सरकारको कार्यविधि अनुरूप व्यवस्थित गर्दै गाउँपालिकाको आयश्रोत वृद्धि गरिनेछ ।
१५७. उत्कृष्ट करदाताको पहिचान गरि पुरस्कृत गरिनेछ ।
१५८. नियमित बजार अनुगमन गरि कर नतिर्ने कर बक्यौता राख्ने तथा पटक पटक सूचना प्रवाह गर्दा समेत अटेर गर्ने करदाताको विवरण संकलन गरी करको दायरमा ल्याइनेछ ।
१५९. राजस्व परामर्श समितिको भूमिकालाई प्रभावकारी र परिणाममुखी बनाउन राजस्व परामर्श समितिको कार्य सञ्चालन कार्यविधि निर्माण गरी लागु गरिनेछ ।

न्यायिक समिति:

१६०. गाउँबासीको न्यायमा पहुँच स्थापित गर्न सहज कानुनी उपचारको व्यवस्थालाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।
१६१. न्यायिक समिति र मातहतका मेलमिलाप कर्ताहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्दै न्याय सम्पादनको कार्यलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
१६२. गाउँपालिकाका सबै वडा र मेलमिलाप केन्द्रबाट विवादलाई समाधान गर्न न्याय सम्पादनको क्षेत्रमा जिल्लाकै उत्कृष्ट बनाउन पहल गरिनेछ ।
१६३. गाउँपालिकाको मेलमिलाप कक्ष बाट न्याय निरूपण कार्य गरिनेछ ।
१६४. गाउँपालिका भित्र रहेका न्याय संग सम्बन्धित सरोकारवालाहरूको समन्वयमा न्यायिक कार्य सम्पन्न गरिनेछ ।

उद्यमशीलता विकास:

१६५. गरिवी न्यूनीकरणका लागि लघुउद्यम विकास कार्यक्रम मार्फत आयआर्जन अभिवृद्धि गर्न उद्यमी छनौट , सिप विकास तालिम र व्यवसायिक प्रवर्द्धन गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
१६६. औद्योगिक ग्राम क्षेत्रका लागि कार्यविधि निर्माण गरी आवश्यक क्षेत्र पहिचान गरिनेछ ।

भूमिहिन सुकुम्बासी पहिचान तथा व्यवस्थापन :

१६७. भूमिहित सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासका प्रयासहरूलाई व्यवस्थित गराउन संघीय भूमी व्यवस्था आयोग संग सहकार्य गरिनेछ ।
१६८. संघीय सरकारको भू-उपयोग नीतिलाई अवलम्बन गर्नका लागि नीति निर्माण गरी सोही अनुरूप कार्य गर्ने नीति लिइनेछ ।

सहकार्य तथा समन्वय:

१६९. नवीनतम विकासका सिकाइहरूआदान प्रदानको लागि अन्तर स्थानीय तहको सहकार्य र समन्वयलाई प्रगाढ गराउनभइरहेका प्रयासहरूलाई निरन्तरता दिदै समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गरिनेछ ।

१७०. चुँजाठाटीमा वित्तिय क्षेत्रको उपस्थिति गराउन बैंक संग समन्वय गरी बैंकिङ सेवा प्रवाहको व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१७१. गाउँपालिकाको प्रशासकीय भवन निर्माणको लागि जग्गा प्राप्ती गर्न सहकार्य तथा समन्वयलाई प्राथमिकता दिइने छ ।

१७२.

गाउँसभाका सदस्यज्यूहरू,

आगामी आर्थिक वर्षको मूल कार्यभार भनेको जनताको जीवन जोगाउने, आर्थिक विकास, समृद्धि र समावेशी विकासका लागि केन्द्रित भएर कार्य गर्ने नै हो । सडक, खानेपानी, सिँचाई विद्युत र सञ्चार नपुगेका बस्तीहरूमा यी पूर्वाधार विकासलाई प्राथमिकता दिइने छ । गाउँपालिकाबाट सेवा प्रदान गरिने कार्यालयहरूलाई पूर्वाधार प्रविधि र जनशक्तिका हिसाबले सुसम्पन्न गरिनेछ । सुशासन सुदृढिकरणमा नागरिक निगरानीलाई प्रोत्साहित गरिनेछ । भ्रष्टाचार शुन्य सहनशिलतालाई संस्थागत रूपमा विकास गर्न पारदर्शिता जवाफदेहिता सहभागितामूलक जिम्मेवारीपनको विकासमा जोड दिइनेछ ।

अन्तमा यस गाउँपालिकाको विकासमा साझेदारी र सहयोग गर्ने संघ तथा प्रदेश सरकार विकास साझेदार संस्थाहरू नागरिक समाज राजनीतिक दल निजी क्षेत्र गैर सरकारी संस्था पत्रकार तथा संचार क्षेत्र लगाएत सम्पूर्ण कर्मचारी तथा गाउँबासी दाजुभाई दिदी बहिनीहरूमा धन्यवाद व्यक्त गर्दछु । वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा मा महत्वपूर्ण सहयोग पुर्याउने सबै जनप्रतिनिधि कर्मचारी विज्ञ राजनीतिक दल संघ संस्था सबैमा हृदयदेखि धन्यवाद व्यक्त गर्दै यसको कार्यान्वयनमा सबै पक्षको साथ सहयोग प्राप्त हुनेमा विश्वास व्यक्त गर्दछु ।

धन्यवाद ।

अमरध्वज राना मगर

अध्यक्ष

गाउँसभा बाट पारित मिति: २०७८ असार १० गते